

TĒ 36 CHIUⁿ LŪN SĪN-KENG PĪⁿ

Lūn sĭn-keng pĭⁿ khiok sĭ chin chōe, tĭ chia só kóng-ê sĭ khah-siông tú-tiòh-ê, chiū-sĭ:

Náu-chhut-huih (腦出血, *Cerebral haemorrhage*).

Náu-mòh-iām (腦膜炎, *Meningitis*).

Náu-chéng-iông (腦腫瘍, *Cerebral tumour*).

Iūⁿ-hĭn (癲癇, *Epilepsy*).

Náu-pĭn-hiat (腦貧血, *Cerebral anaemia*).

Sĭn-keng-soe-jiòk (神經衰弱, *Neurasthenia*).

Hysteria.

Náu-chhut-huih: Gōan-in: Nĭ-hè: Lâng ná-lāu ná-khòai tú-tiòh chit hō pĭⁿ. Lâng nā khah pūi, âm-kún té khah khòai tú-tiòh. Sĭn-chōng pĭⁿ. Sim-khok-tiong. Ta-pơ-lâng khah-chōe. Tông-méh pĭⁿ, chiū-sĭ tông-méh piàn-tēng á-sĭ piàn-nōa. Tông-méh pĭⁿ ê gōan-in chiū-sĭ chiah chiú, kè ím, kè lô, mùi-tòk; chiah-ê iū-gōan sĭ náu-chhut-huih ê gōan-in.

Chèng-chōng: Khah-siông hut-jiân tú-tiòh. Ū-sĭ chiah-pá, ũ-sĭ chhut tōa lát, pòah-tó, m̄-chai-lâng. Hō-khip bân koh tōa siaⁿ. Tông-không-sàn-tāi. Chhut-huih tĭ náu ê só-chāi òe koan-hē lái piⁿ chōan-sĭn-bâ-pi, á-sĭ pòan-sĭn-bâ-pi, á-sĭ kiòk-pō-bâ-pi.

Tĭ-liáu: Gōan-in liáu-hoat, chhin-chhiūⁿ mùi-tòk.

An-chēng-liáu-hoat. Tāi-, siáu-piàn tiòh chù-ì. Tiòh tí-hông jiòk-siong, eng-kai tiòh khùn chhiū-leng-jiòk-á. Sóe bák-chiu; ēng liū-tōng-sèng ê sit-bút. In-ūi chhut-huih lái teh-tiòh náu, só-í tĭ hia só kóan ê pō-ūi òe bâ-pi (piàn-sūi). Ū-sĭ hit ũi só teh ê só-chāi òe nōa-khì, kàu bé khip-siu, piⁿ chit-ê siong-hùn (癍痕, *scar*). Tiòh chai chit hō sĭ gūi-hiám ê pĭⁿ.

Náu-mòh-iām : Tēng-gĭ : Tĭ náu-mòh hoat-iām, liân-lūi-tiòh náu ê chēng.

Gōan-in: Ū chit khoán tiāⁿ-tiòh ê sòe-khún òe thōan-jiám. Thōan-jiám-tiòh chit khoán ê sòe-khún ê tãi-pō-hūn, sĭ gĭn-á, kap siáu-liân lêng. Chit-ê kiò-chòe liū-hēng-sèng (流行性, *epidemic*) náu-chek-chhé-mòh-iām. Hĭ-iām-khún, kiát-hút-khún, liân-só-chōng-kiú-khún kap phū-tô-chōng-kiú-khún. Thōan-jiám pĭⁿ chhin-chhiūⁿ sió-tng-jiát, sit-hū-tek-lí-a, tiong-hĭ-iām, chōan-gán-kiú-iām, gōa-siong. Tēng-bĭn só kì-ê lóng òe chòe náu-mòh-iām ê gōan-in.

Chèng-chōng: Kiam gōan-in pĭⁿ ê chēng-chōng lái chiáⁿ. Phì-lūn lêng nā ũ tiong-hĭ-iām, nā hut-jiân-kan khí jiát, áu-thò, thâu-khak thiáⁿ, keng-lóan, âm-kún ê kun-bah piàn-ngĭ, òng āu-piah-khì, chiū thang chai ũ khí náu-mòh-iām. Ū-sĭ chek-chui-kut iā piàn-ngĭ, nā hō i tĭn-tāng chai thiáⁿ, iā bōe thang chiàu ì-sù. Chhiú kha á-sĭ kun-bah, òe khí keng-lóan, bák-chiu oai. Tāi-piàn piàn-pi; tãi-, siáu-piàn sit-kim. Ài tiāⁿ-tiāⁿ khùn.

Tĭ-liáu: Gōan-in liáu-hoat. Ū-sĭ i-seng tui io-chui-kut-khang á-sĭ náu-sek, ēng thò-kng-chiam thiu náu-chek-chhé-mòh-ék. Tiòh an-chēng, pĭⁿ-sek tiòh âm, koh ũ khong-khì. Thâu-khak tiòh ù-peng, ũ-sĭ tiòh chēng-méh-chhiat-khui-sút (tē 430 bĭn). Léng-chui-ék. Tĭ-hông jiòk-siong. Ēng sóa-kháu iòh-chúi sóe chhui. Ēng an-náu-che hō i chiah. Kĭ-ū chiàu i-seng ēng tui-chēng-liáu-hoat (對症療法, *symptomatic treatment*).

Náu-chéng-iông: Gōan-in: Múi-tòk, thâu-kòa-kut siⁿ chéng-iông, náu ê chơ-chit siⁿ chéng-iông.

Chèng-chōng: Chiām-chiām khí. Thâu-khak thiáⁿ, áu-thò, sĭ-sĭn-keng-leng-thâu-iām, tì-kàu bák-chiu bŭ. Kàu bé tui tĭ siⁿ chéng-iông ê náu só kóan-hat ê pō-ūi bâ-pi. Ū-sĭ iūⁿ-hĭn.

Tĭ-liáu: Gōan-in liáu-hoat. Gōa-kho liáu-hoat (外科療法, *surgical treatment*).

Iūⁿ-hĭn: Tēng-gĭ: Chiū-sĭ sĭn-keng ê pĭⁿ. I ê khoán-sit sĭ chiáp-chiáp hoat-choh, chōan-sĭn keng-lóan, kiam put-séng-jĭn-sŭ ê pĭⁿ.

Gōan-in: Nĭ-hè: Khah-chōe khí pĭⁿ ê sĭ, sĭ iáu-bē jĭ-cháp hē ê tãi-seng. Ū-sĭ kàu lâu chiah hoat chit hō iūⁿ-hĭn. Lâm-lú bô sĭm-mih cheng-chha.

Ūi-thōan: Gōan-in chòe iàu-kín-ê sĭ ũi-thōan. Tĭ chit hō pĭⁿ chit pah lêng ê tiong-kan 35 chì 40 lêng ê iūⁿ-hĭn, sĭ ũi-thōan gōan-in. Pē-bú tōa chiah chiú. Múi-tòk, thōan-jiám pĭⁿ, gōa-siong, cheng-sĭn tōa kám-tōng.

Hóan-siā-sèng iūⁿ-hĭn (*Epilepsy due to reflex causes*): Chhin-chhiūⁿ bák-chiu bô òan-chōan, hĭ-khang, phĭⁿ-khang ê pĭⁿ, hoat chhui-khí, tng-kiá-seng-thāng, náu-lāi siⁿ siong-hùn.

Chèng-chōng: Chiah-ê chēng-chōng sĭ chin chōe, tĭ chia bōe bián-tit tiòh kán-séng kóng. Ū-sĭ pĭⁿ-lêng tãi-seng chai tù lóng bōe tiâu, chiū chai sĭ beh keng-lóan. Ū-sĭ chhiú keng-lóan, ũ-sĭ bák-chiu bōe khòanⁿ-kĭⁿ, ũ-sĭ ka-kĭ chai ũ hit hō chin kí-kòai ê khi-bĭ, á-sĭ khòanⁿ-kĭⁿ kí-kòai ê hēng-siông.

Koh chít khoán sī hūn-khì lóng m̄-chai-lâng, kun-bah òe kiu-khí-lâi, hut-jîan chhut siaⁿ kiò, seng-khu bah chiū tng chhiⁿ, iā lóng kiu-óa-lâi; chhin-chhiūⁿ án-ni iok-liók chít hun-cheng-kú. Keng-lôan ê sī, chhùi-nih lâu nōa, ũ-sī ka-kī pō i ê chih. Bák-chiu tiâu-tiâu.

Hoat-choh ê keng-kè liáu-âu, bô tiāⁿ-tiòh lōa-kú, chiū òe chiām-chiām cheng-sîn. Chóng-sī cheng-sîn liáu-âu iū-gôan chin ià-siān, lóng bô lát.

Chit hō iūⁿ-hîn keng-lôan lâi sī ê tōa-pòⁿ, m̄-sī in-ūi keng-lôan lâi sī; sī in-ūi hit-tiáp hūn-khì lóng m̄-chai-lâng ê sī-chūn, ũ-ê in-ūi pòah-tó siàng liáu tím-tāng lâi sī-khì, ũ-ê in-ūi pòah tī chúi-nih, á-sī hé-nih, án-ni tì-kàu sít-lòh sīⁿ-miā.

Tī-liáu: Gôan-in liâu-hoat. Nā hóan-siā-sèng iūⁿ-hîn, tiòh tū-khì pīⁿ ê gôan-in, chhin-chhiūⁿ kià-seng-thāng tiòh khu-tū. Tiòh chiáh khah khòai siau-hòa ê sít-bút, m̄-thang chiáh chiú, hun. Chù-ì tãi-piān. Teh hoat-choh ê sī, tiòh ēng chít tiâu chhiú-kun, á-sī chít tè chhâ, á-sī chhiū-leng, ká i soeh hit chhùi-khí-tiong, chia hōe hō i ka-kī ká-tiòh chih. Tiòh sió-sim pó-hō i, hō i bōe pòah-tó.

Iòh ê liâu-hoat: Tē it iàu-kín-ê sī *bromidum, chloral hydras, calcii lactas*.

Náu-pîn-hiat hun chòe kip-sèng, bân-sèng.

Gôan-in: Lâng lám; bô kàu-giáh huìh thang pòe-ióng thâu-náu; koh-chài sim khiām lát, só-í lāng khiā khah kú ê sī, huìh tūi lóh kē. Chìm sio-chúi-ék siuⁿ kú.

Chèng-chōng: O-àm-hîn, khiā bōe tiâu; bák-chiu o-àm; bák-chiu-chèng khòaⁿ chhin-chhiūⁿ o-tiám á-sī kng-kng; hī-khang háu; ho-khip kín; lâu kōaⁿ; tông-khóng-sàn-tāi; ũ-sī áu-thò; hut-jîan-kan tó-lòh-khì.

Bân-sèng náu-pîn-hiat, khah-chōe sī tui bân-sèng ê pīⁿ, á-sī sít-bút put-chiok, ēng-ióng put-liông, tì-kàu huìh khah-chió, koh pòh.

Chèng-chōng: Lāng bōe kham-tit ēng thâu-náu; put-sī òe hîn; hī háu. Lāng nā àⁿ-lòh-khì òe o-àm-hîn, nā giáh-khí-lâi chhut hé-kim-chhiⁿ.

Tī-liáu: Gôan-in liâu-hoat. Chu-ióng liâu-hoat, kiông-chòng-che chhin-chhiūⁿ thih-ê, *ferrum* kap *arsenicum* ê iòh-chúi.

Hysteria: Tēng-gī: Chit ê pīⁿ sī tōa-náu phê-chít koan-lêng ê phòⁿ-pīⁿ, chiū-sī cheng-sîn ê sîn-keng pīⁿ, chiū-sī kám-kak (感覺, *sensation*), kám-chêng (感情, *emotion*), kap seng-khu ũn-tōng kap hun-pì ê chok-ióng (運動分泌作用, *motor and secretory functions*), siū-tiòh chók-gāi.

Gôan-in: Ūi-thôn, siâu-liân, koh hi-jiók ê hū-jîn-lāng; ta-pò-lāng iā ũ, m̄-kú bô hiah-nih chōe.

Chit ê pīⁿ ê cheng-chōng chōe koh chấp, bōe tit thang chiâu kóng-khí. Tē it iàu-kín-ê hun chòe saⁿ-ê:

1. Kám-kak-chók-gāi: Chit-ê chiū-sī ka-kī chai tī seng-khu ũ-sī thiāⁿ, á-sī bà-pì, m̄-kú i-seng lâi káng-kiù, khòaⁿ bô pīⁿ tī-teh.
2. Ūn-tōng-chók-gāi: Ū-sī keng-lôan, m̄-kú khah-chōe sī ài tit-tiòh pát lāng ê thé-thiap, á-sī ài hō pát lāng khòaⁿ pún-sin ê kan-khók; ũ-sī sī chhin-chhiūⁿ piàn-sūi.
3. Pīⁿ-lāng khòai kám-kak gōa lāi ê chhi-kek, háu, lâu-bák-sái, hoaⁿ-hí, siū-khì, ai-siong, bô chiâu-siông.

Tī-liáu: Tiòh ēng tú-hó ê kàu-iók ká i ká. Siám-pī cheng-sîn kè-lô. Chù-ì seng-khu ê hoat-iók.

Léng-chúi-ék, àn-mô, tiān-khì, chu-ióng-sít-bút, kap kiông-chòng-che. I-seng í-kip khàn-hō ê lāng tiòh an-ūi pīⁿ-lāng chòe iàu-kín, thang hō i tōa sìn-ióng, sī chòe ũ kong-hāu.

Sîn-keng-soe-jiók: Gôan-in:

1. Sian-thian-sèng ūi-thôn. Pē-bú ê náu lát nā put-chiok, á-sī lām-sám kiāⁿ-chòe, pōng-sū-kè-to (房事過多, *sexual excess*), kè lô, chiáh chiú, hōan-lô kè-thâu, chit hō lāng kiáⁿ ê náu-lát òe put-chiok.
2. Hō-thian-sèng. Gôan-in kap téng-bîn sio-siāng. Lāng nā chip-chiáng ēng náu lát chin chōe ê chit-giáp, chhin-chhiūⁿ thak chheh lāng, chiū tì-kàu ũ chit hō pīⁿ.

Chèng-chōng ũ chin chōe khoán. Khùn bōe lòh bîn, ài bāng, chòe tãi-chì khòai ià, in-ūi sió-khóa ê sū lâi khòa sim, á-sī siū-khì; tú-tiòh tãi-chì chin kiaⁿ, sim-koaⁿ phók-phók-chhéng. Bōe iok-sok i ê kóng-òe. Put-sī siūⁿ i ũ chin chōe khoán ê pīⁿ, ũ-sī bák-chiu bū, kha chhiú sng-nng, bô lát. Tãi-chì bōe-kì-tit.

Tī-liáu: Gôan-in liâu-hoat. Chiām-sī thêng-chí i ê chit-giáp lâi hiòh-khùn. Nā ũ sím-mih m̄-tiòh ê sū tiòh kóe. Chia chū-ióng ê sít-bút, kap kiông-chòng-che, chhin-chhiūⁿ thih kap *arsenicum* ê lūi.

Pīⁿ-lāng nā ũ sîn-keng pīⁿ, i-seng sī-siông kiám-giām chhek-kài-kiān hóan-èng. Ē-bîn ê tô ũ piáu-bêng chit-ê chhi-giām-hoat (iā khòaⁿ tē 128 bîn).